

8. Utfodringsystem för enbart ensilage

Vid separat utfodring av ensilage från plansilo, tornsilo eller slang handlar det främst om utfodring med hjälp av distributionsvagn/rivarvagn, bandfoderfordelare, kedjefoderbord samt även med minilastare eller fodertruck. I många av dessa fall mellanlagras fodret på ett matarbord/rivarbord innan det transporteras ut på foderbordet, vilket medför att principen liknar systemen med stationär fullfoderblandare (läs vidare under flik 7. Utfodringsystem för fullfoder). En del distributionsvagnar är även möjliga att utrusta med en separat kraftfoderautomat för utfodring av kraftfoder i samband med utfodringen av grovfoder. När det gäller separat utfodring med balar handlar det främst om att placera ut hela eller delar av balar på foderbordet eller att använda ensilagespjut, balfräs, upprullare eller balsnittare.

Utplacering av balar

En av de vanligaste utfodringsmetoderna inom den svenska nötköttsproduktionen är att placera ut hela storbalar på foderbordet. Detta görs oftast med någon form av lastmaskin, minilastare eller traktor med frontlastare. Vanligen sker denna typ av utfodring bara några enstaka gånger i veckan, vilket sparar arbetstid. Det är däremot viktigt att djuren hinner konsumera fodret innan kvaliteten försämras, vilket också kan påverka foderspillet. Om balarna rullas upp eller sönderdelar ökar djurens foderkonsumtionen jämfört med om balarna placeras ut hela på foderbordet. Dock kan systemet med att ställa ut hela balar på foderbordet vara en fördel vid utfodring av dikor som annars har en förmåga att konsumera mer foder än vad de behöver.

På gårdar där storbalar inte förekommer kan en liknande metod användas då ensilage från t ex plansilo, slang eller limpa töms direkt på foderbordet med hjälp av lastmaskin eller minilastare.

Rälshängda balar på spjut

Balspjut är en enkel och billig lösning för att sönderdelar och utfodra rundbalar. Dock krävs en hel del manuellt arbete. Vid utfodring med hjälp av balspjut slås ett spjut genom den avplastade balen och fästs undertill. Spjutet, inkl. balen, hängs sedan upp i rälsen i taket och skjuts framåt på foderbordet med handkraft, varefter ensilage rullas av balen med handkraft. Systemet är arbetskrävande och tungt och passar därför inte i större besättningar.

Upprullare

På marknaden finns det idag både stationära, rälshängda och mobila upprullare för rundbalar. Det finns dessutom rälshängda upprullare som är batteridrivna, vilket kan vara en fördel i stallar där upprullaren ska användas på fler foderbord och där det kan vara problem med strömförsörjningen. Balen placeras i upprullaren och hålls på plats med hjälp av upprullarens sidor och ett motplan. Ensilaget rullas sedan av balen på samma sätt som det rullas ihop i balen på fältet. Upprullaren är med andra ord inte försedd med några knivar. För de rälshängda och mobila upprullarna gäller att någon går med och justerar hastighet samt mängd foder på foderbordet.

Balsnittare

Balsnittare finns både bogserade efter traktor och burna på trepunktslyften, fronthydraliken eller lastaren. Balsnittarna är försedda med en bottenmatta som matar fram materialet mot en knivtrumma som river loss materialet, snittar det och matar in det i en fläkt varefter materialet kastas ut, vanligen vid sidan av balsnittaren. Det finns balsnittare med ett fast utblås på ena sidan, fasta utblås på båda sidorna och med topputblås, vilket gör det möjligt att välja åt vilket sidan materialet ska blåsas. Balsnittare kan användas för både rundbalar, fyrkantsbalar och blockensilage. Balsnittare är dessutom även möjliga att använda till både ensilage, hö och halm, vilket även gör det möjligt att använda dem som strömaskiner. Balsnittaren kan placera materialet precis bredvid balsnittaren, men den kan också blåsa, framför allt halm, upp till 18 m. En del balsnittare är även självlastande och kan ta med sig upp till tre balar på en och samma gång. Var dock observant, eftersom en del balsnittare endast är anpassade för att användas till halm.

Rundbalsfräs

Rundbalsfräsar finns både stationära, rälshängda och på hjul. Dessutom finns det både helautomatiska och manuella modeller. Rundbalsfräsar används framför allt till rundbalar, men är även möjliga att använda till fyrkantsbalar och blockensilage. Rundbalsfräsen kan ses som

en kombination mellan upprullare och silofräs och det som utmärker rundbalsfräsen från t ex upprullare eller balsnittare är att den klarar av att sönderdela både torrt, blött och fruset ensilage. Rundbalsfräsen är försedd med en bottenmatta som matar fram balen mot en trumma försedd med knivar som fräser loss material från balen och sönderdelar det. Materialet matas sedan ut bakom rundbalsfräsen eller på sidan. En del automatiska modeller är dessutom möjliga att förse med en kraftfoderautomat. Denna kan mata ut kraftfoder samtidigt som grovfodret eller under en separat kraftfoderrunda. För de manuella modellerna gäller att någon måste gå med och justera hastigheten samt mängden foder på foderbordet.

Alla typer av rundbalsfräsar kan dessutom kombineras med ett lager/magasin där upp till fem rundbalar kan lagras samtidigt. Lagret kan vara stationärt eller sammankopplat med rundbalsfräsen så att det tas med då rundbalsfräsen utfodrar på foderbordet. De automatiska rundbalsfräsarna kan dessutom själva hämta balar från ett stationärt lager/magasin när de är tomma och sedan köra ut på foderbordet och utfodrar.